

Ιστορίες Παλιάς Θεσσαλονίκης: Το Ρωσικό Νοσοκομείο και τα ράφια 2 χιλιομέτρων που... διηγούνται το ιστορικό αρχείο της Μακεδονίας

/ [Γενικά Θέματα](#)

Ένα κτήριο που άλλαξε πολλές χρήσεις, έζησε πολλά... γεννητούρια, βγήκε αλώβητο από τον σεισμό του '78 και τώρα έφτασε να αποτελεί το σπίτι του αρχειακού υλικού του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας

[Ισμήνη Μπαλαλέ](#)

Οδός Αλεξάνδρου Παπαναστασίου 21. Ένας ψηλός αναλημματικός τοίχος κρύβει ένα εμβληματικό κτήριο που κάποτε περιέθαλπε τα μέλη της ρωσικής κοινότητας της πόλης και αποτέλεσε το μέρος όπου γεννήθηκαν πολλοί Θεσσαλονικείς. Ο λόγος για το πρώην ρωσικό νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης, όπου τώρα -κάποιες δεκαετίες μετά- αποτελεί τη στέγη για το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (IAM), μια περιφερειακή υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους (ΓΑΚ).

Όπως λέει η αναπληρώτρια διευθύντρια του ΙΑΜ των ΓΑΚ, Δόμνα Ιορδανίδου, η ιστορία του κτηρίου -που έχει αλλάξει αρκετές χρήσεις με τα χρόνια- ξεκινά όταν μπαίνει ο θεμέλιος λίθος του κτηρίου που θα γινόταν νοσοκομείο στις 6 Δεκεμβρίου του 1907, ημέρα της ονομαστικής εορτής του Τσάρου της Ρωσίας, Νικολάου του Β', με πρωτοβουλία του οποίου χτίστηκε. Το οικόπεδο είχε αγοραστεί τρία χρόνια πριν, το 1904. Το κτήριο χτίστηκε για τις ανάγκες της ρωσικής κοινότητας, αλλά και για τους μοναχούς του Αγίου Όρους.

Άλλωστε, όπως και σε άλλες περιπτώσεις, ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα οι διαφορετικές εθνότητες που φιλοξενούσε η Θεσσαλονίκη φαίνεται πως προσπαθούσαν να... προβληθούν περισσότερο, χτίζοντας σχολεία ή νοσοκομεία. Έτσι η ρωσική κοινότητα αποφάσισε να χτίσει το νοσοκομείο της κοντά στο Θεαγένειο και το ισραηλιτικό νοσοκομείο «Χιρς».

Το κτήριο φέρει κάποια μεγάλα και πολύ όμορφα κορινθιακά κιονόκρανα που δεν συναντώνται συχνά στη Θεσσαλονίκη. Το νοσοκομείο είχε, μάλιστα, και ένα καταφύγιο που λέγεται πως χτίστηκε κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου και προορίζονταν για τους ασθενείς και τους γιατρούς. Όπως είχε γράψει το 1916 στο βιβλίο του «Η Θεσσαλονίκη από υγιεινής απόψεως» ο Κ. Ν. Κυριαζίδης, επρόκειτο για ένα «διώροφον κτίριον περιλαμβάνον 16 κλίνας μετά χειρουργείου, μικροβιολογικού εργαστηρίου και χημείου, θερμαινόμενον δια κεντρικής θερμάνσεως μετά θερμού ύδατος, απαστράπτων εκ καθαριότητας και εκπληρούν πάντας τους όρους της υγιεινής». Ένα πολύ όμορφο μέρος, με μεγάλα παράθυρα, είναι το μέρος όπου στεγαζόταν το χειρουργείο του νοσοκομείου. Το νοσηλευτικό ίδρυμα διέθετε δωρεάν τις υπηρεσίες του σε όσους το είχαν ανάγκη. «Η εσωτερική διάταξη του κτηρίου είναι απλή και απηχεί τις αντιλήψεις περί νοσοκομειακής λειτουργικότητας των αρχών του 20ού αιώνα: καρδιά του κτηρίου είναι ένα αίθριο- φωταγωγός, ο οποίος περιβάλλεται από έναν περιμετρικό διάδρομο γύρω από τον οποίο οργανώνονται οι χώροι, με το ημικυκλικό χειρουργείο να είναι τοποθετημένο στην πίσω -ανατολική- πλευρά του κτίσματος, κατά το συνήθειο της εποχής. Το μεγάλο εσωτερικό ελεύθερο ύψος στους χώρους του ορόφου (5,20 μ.) αποτελεί κατά πάσα πιθανότητα εφαρμογή των αντιλήψεων περί νοσοκομειακής υγιεινής της εποχής», αναφέρει.

Με την Οκτωβριανή Επανάσταση, το 1917, και τη διάλυση της κοινότητας στην πόλη, το κτήριο ερημώθηκε και μετατράπηκε σε θεραπευτήριο των Ελλήνων προσφύγων από τη Ρωσία, τον Πόντο και τον Καύκασο. Το 1925 εκεί στεγάστηκε η δημόσια Μαιευτική Γυναικολογική Κλινική, με πρώτο αρχίατρο τον Ιωάννη Πασσαλίδη, που θεωρείτο ο γιατρός των προσφύγων. Στη συνέχεια μετονομάστηκε σε Δημόσιο Μαιευτήριο και παρέμεινε στον χώρο μέχρι το 1975, όπου γεννήθηκαν χιλιάδες Θεσσαλονικείς. Τότε μεταφέρθηκε απέναντι, στο γενικό νοσοκομείο Αγία Σοφία. Οι βοηθητικοί χώροι χρησιμοποιήθηκαν (και χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα) ως αίθουσες διδασκαλίας του 6ου και του 24ου Γυμνασίου-Λυκείου.

Στο κτήριο είχε στεγαστεί και η Σχολή Μαιών που βρισκόταν στα παραρτήματα γύρω από το οικόπεδο.

Το κτήριο, αν και εγκαταλειμμένο, συμπεριφέρθηκε πολύ καλά στους σεισμούς του 1978 και μάλιστα το 1982 έλαβε πιστοποιητικό στατικής επάρκειας.

Το 1983 το κτήριο κηρύχθηκε νεοκλασικό διατηρητέο από τη Μελίνα Μερκούρη και προοριζόταν από τότε για να στεγαστούν τα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Έγινε αποκατάσταση από την Εφορεία Νεοτέρων Μνημείων και το 1994 άρχισε να λειτουργεί το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας. Μεγάλο μέρος από την ιστορία του κτηρίου είναι ακόμα υπό διερεύνηση, όπως λέει η κ. Ιορδανίδου. «Έρχονται

άνθρωποι και μας λένε πως “γεννηθήκαμε εδώ μέσα”», σημειώνει.

Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

Όπως προέβλεπε το διάταγμα για την ίδρυσή του, λειτούργησε αρχικά στους χώρους της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, με καθεστώς παρόμοιο εκείνου της κεντρικής αρχειακής υπηρεσίας. Οι στεγαστικές ανάγκες που δημιουργήθηκαν με τις αυξανόμενες απαιτήσεις σε χώρους επέβαλαν μια περιπλάνηση που διήρκεσε ακριβώς 40 χρόνια:

- 1954-1972: Το IAM φιλοξενήθηκε σε χώρους της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών.
- 1972-1991: Η υπηρεσία εγκαταστάθηκε στην οδό Καμβουνίων 9, στην περιοχή του Σιντριβανίου, σε διαμέρισμα του 7ου ορόφου πολυκατοικίας.
- 1991-1994: Προσωρινή φιλοξενία σε χώρους του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Απρίλιος 1994: πραγματοποιήθηκε η οριστική εγκατάσταση στο πρώην Ρωσικό Νοσοκομείο, το οποίο παραχωρήθηκε από την Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου.

Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας είναι περιφερειακή υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους. Όπως αναφέρεται, βασικός σκοπός του είναι η εποπτεία, διάσωση, συγκέντρωση, ταξινόμηση και ευρετηρίαση του αρχειακού υλικού του νομού

Θεσσαλονίκης (και της ευρύτερης περιοχής της Μακεδονίας παλαιότερα), με στόχο τη διάθεση και την, με ποικίλους τρόπους, αξιοποίηση του αρχαιακού πλούτου από το κοινό και τους ερευνητές. Το ταξινομημένο αρχαιακό υλικό που φυλάσσεται στο IAM ξεπερνά τα 2.000 γραμμικά μέτρα ραφιών και καλύπτει πολλές κατηγορίες αρχείων της οθωμανικής διοίκησης του 19ου αιώνα στη Μακεδονία και όλο το φάσμα της ελληνικής διοίκησης, από την απελευθέρωση και μετά.

voria.gr